

Isen der dannede vor tids landskab

Istiderne

Der har været mindst 4 istider i Danmark i løbet af de sidste 1,8 mio. år, men det er den sidste istid - **Weichel istiden som sluttede for 11.600 år siden** - der har skabt det østdanske landskab.

Store iskapper blev dannet over fjeldene i Norge og Sverige, og de nåede helt ned over Danmark. Iskapperne bevægede sig fremad og formede med enorme kræfter bakker og højdedrag.

Vejle Ådal en tunneldal/u-dal

Under isen løb smeltevandet mod vest og spulede sig ned i dalbunden. Vandet uddybede Vejle-ådalen til det vi i dag kalder en tunneldal eller en u-dal. Isen bragte ler, sand, grus og sten med sig fra Norge, Sverige og Østersøområdet.

Men landskabdannelsen var ikke slut med istiden. Efter istiden har jordskred og aflejringer fra å og vandløb lagt nyt materiale til ådalsbunden.

Havvand skaber Vejle Fjord

Efter istiden trængte havvand ind i de laveste dele af dalen, og dannede Vejle Fjord. Boringer viser, at fjorden for 6000 år siden nåede helt ind til Rosborg Gymnasium vest for Vejle by.

Vaskebræt af rygge og dale

Foto: Jan Kofod Winther

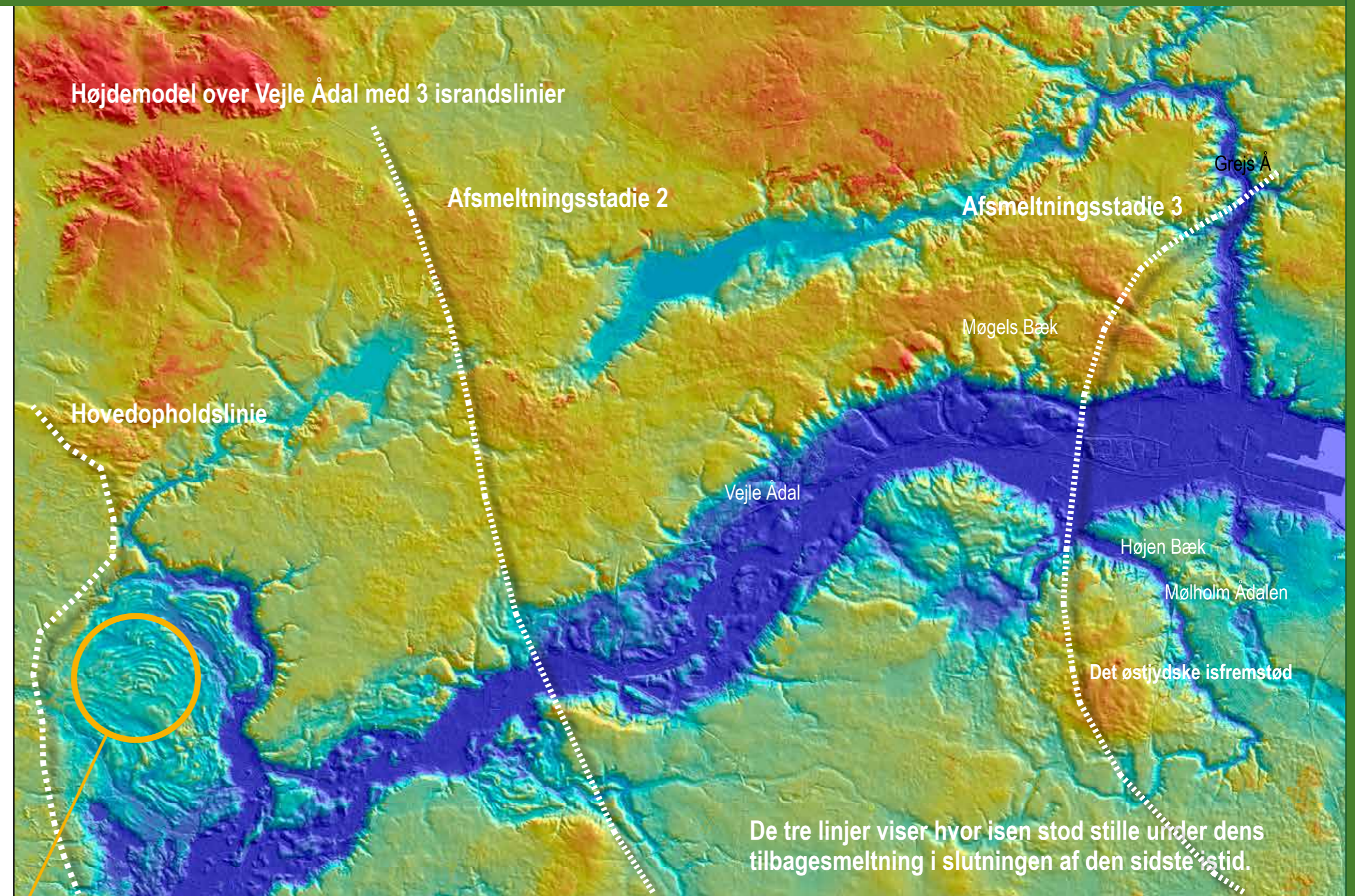
Vandet strømmede opad under isen

Ved Daldover og Bindeballe findes et meget specielt landskab. På terrænkort kan man se, at højdekurverne løber i et cirkulært mønster med Bindeballe ca. i midten. Lige vest for dette område lå en **gletscherport**.

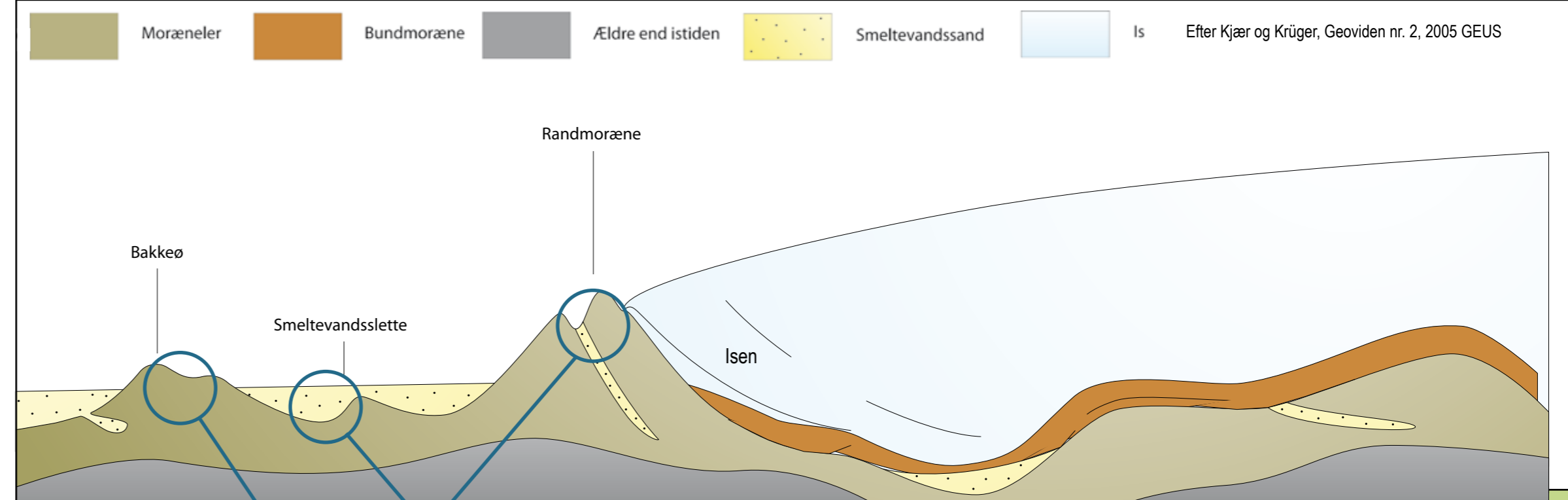
Vandet strømmede her under gletsjeren og var under et meget stort pres fra isen. Vandet blev presset under gletsjeren op ad bakke fra dalen og videre ud på hedesletten. Det er formodentlig den turbulens, der har været i vandet under isen, der har skabt dette meget specielle landskab.

Øverste billede fra Grønland: Tunnel under isen hvor smeltevandet kan løbe i.

Nederste billede fra Grønland. Her ses isen, fyldt med sten og grus, og randmorænen til højre er skubbet op af isen.

Isens formgivning af landskabet: Bakkeøerne i vest, smeltevandssletten og randmorænen og til sidst bundmorænen

Hovedopholdslinien viser hvor isen nåede til under sidste istid - vest for linien var ingen is.

Ved Hovedopholdslinien ser du det bakkede landskab - randmorænen - som er dannet ved at isen har presset store mængder jord, sten og grus op foran sig som en kæmpe bulldozer.

Smeltevand fossede ud fra isens hovedopholdslinie og løb mod vest, hvor smeltevandssletten blev dannet. Vandstrømmen aflejrerede her primært grus og sand.

Endnu længere vest på ligger bakkeøerne, som er nedslidte rester af randmoræner fra tidlige

istider. De blev ikke udjævnet af ismasserne fra sidste istid, og stikker derfor op i terrænet.

Øst for isens opholdslinie Isen smeltede ikke på en gang. Kolde og varme perioder afløste hinanden - isen rykkede derfor frem og smeltede tilbage. I sin fremrykning skubbede den bak-

ker op foran sig. Sand, grus, ler og løsrevne isblokke (dødis) kom til at forme randmorænen. Vork Bakker er et typisk resultat af den proces med sine mange bakker og lavninger uden afløb.